Rudolf Steiner: Drámaművészet

Tartalom:

Prológ

Előszó (Döbröntei Zoltán)

RENDEZÉS- ÉS SZÍNPADMŰVÉSZET

1. ELŐADÁS, Dornach, 1924.szeptember 12.

A képszerű és plasztikusan kialakított beszédhez való belső alkalmazkodás. A naturalizmus nem művészi valóság. A szó saját alakjának kialakítására kell törekedni a színpadi művészetben az „áthallhatóság" helyett. A színpadi művészetben az emberábrázolásnak az arcjátékból, a mozdulatokból kell megjelennie a szó saját művészi értékével szemben. A színjátszás iskolázása a görög szellem által ápolt gimnasztikánál kezdődik. A tudatos elsajátításához az ösztönösnek is társulnia kell.

2. ELŐADÁS, Dornach, 1924.szeptember 13.

A mozdulat stílusa. A színpadi művészetben az élet utánzása dilettantizmus. Újra stílus-érzésnek kell megjelennie. A mozdulat és a beszédalakítás tudatos egymásba fűzése művészi stílushoz vezet.

3. ELŐADÁS, Dornach, 1924.szeptember 14.

A drámaművészet misztérium jellege. A művészien megformált szó, mint az egész ember lényiségének megnyilvánulása. A misztériumművészet minden ábrázolást követett azokig az impulzusokig, melyek a szellemi világból az emberbe hatoltak, de követte azokat a szellemi impulzusokat is, amelyek a materiális részekbe hatoltak be. A görög kórusokban a zenei-plasztikus-festői szóalkotás addig az individualizálásig jut el, hogy az isteni lények maguk jelenhessenek meg. Az isteni átélése az emberen keresztül. Amikor az istenek körvonalait az ember már nem érzékelte, az ember magát állította oda. Magát azonban mindenekelőtt mint istent, mint Dionysost állította oda. A középkorban is a kultuszból lépett elő a színművészet. Az isteni ábrázolásból lett a lélekábrázolás. Az ember belső megélése lépett a beszédformálásba és a mozdulatábrázolásba.

4. ELŐADÁS, Dornach, 1924.szeptember 15.

A beszédformáláson alapuló mozdulat és arcjáték. A színjátszás művészetének technikája. Az arcjátékot és mozdulatszerűt nem szabad másként gyakorolni, mint egy hangzó érzékelésének kíséreteként; valamennyi mimikai és mozdulatszerű fiziológiai testgyakorlatot pedig úgy, hogy a

beszédben megformáltra támaszkodjon. Az euritmia alkalmazása. A beszéd vallási felfogása és az ehhez kapcsolódó arc- és mozdulatjáték. Az ember központi helyének érzékelése, átélése a világmindenségben.

5. ELŐADÁS, Dornach, 1924.szeptember 16.

Művészi dráma. Stilizált hangulatok. Schiller hangulatstílusa a Stuart Mária című darabban. A költemény stílusából kell a színésznek a saját stílusát kifejlesztenie. A színpadképet a lélek hangulatának megfelelően kell stilizálni.

6. ELŐADÁS, Dornach, 1924.szeptember 17.

A költemény kezelése partitúraként. A darab jellemábrázolása és konfigurálása. Egy leírt mű olyan, mint egy partitúra. A színésznek úgy, mint a gyakorló zenésznek a művet újra meg kell teremtenie. A magánhangzók skálája adja az érzésbeli színezetet. Félelem, együttérzés, csodálat a tragédia számára. Kíváncsiság, szorongás, elégedettség a vígjáték számára.

7. ELŐADÁS, Dornach, 1924.szeptember 18.

Színpadi díszletek. A szín és a fény művészi megformálása. Arisztotelész definíciója szerint a tragédia annak a visszfénye, ami a misztériumokban az ember lélekkel való áthatottságáért történik. Katarzis a hangzó átélése által. A színjátszás művészetének újból valódi átéléssé kell válnia a beszédbe és mozdulatokba testesült emberi lélekszerűből. A színpad kialakításának ezzel összhangban kell lennie. A dekoráció stilizálása. A színpadi dekoráció először akkor kész, ha azt a színpad fénye átvilágítja, és ha ezt az ember együtt látja azzal, ami a színpadon zajlik. Ez nem forma és vonal szerinti stilizálást követel, hanem a szín és fény általit. A színben él a lélek. A személyiségeknek a kosztümön keresztül kell közvetíteniük a színeiket és a tónusaikat; a megvilágításokat a személyiségek hangulatának megfelelően kell beállítani; a dekorációt aszerint, amit az általános helyzet kíván.

II. A SZÍNÉSZI JÁTÉK MŰVÉSZETE

8. ELŐADÁS, Dornach, 1924.szeptember 19.

A színpadi előadóművész ezotériája. Az ezotéria mint a művészi elem szellemi világból való kidolgozása. E nélkül rutin, modorosság, vagy művészietlen naturalizmus lép fel. A színésznek instrumentumnak, hangszernek kell lennie, és a saját testén kell tudnia játszani, de egyben érző és minden iránt érdeklődő ember is kell, hogy legyen. Minden erővel részt kell vennie abban a létesülőben, ami először az alakítás által válik objektívvé. A bensőségesség által fog művészi mozgékonyságot szerezni. Ehhez egy eszköz az álmok formájára való visszaemlékezés, és hogy az álmokban megélteket újra és újra tudatosan lelke elé állítsa. A színpadi mozdulatokat elő kell hozni a lélekélményekből, a dráma érzésszerű átéléséből, az egész tabló (összkép) álomszerű áttekintéséből mint egészből. Imagináció, képek és fantáziák a színművészet lényegéhez tartoznak.

9. ELŐADÁS, Dornach, 1924.szeptember 20.

A drámai és a színpadi sors, karakter és cselekmény benső kezelése. A dráma történelmi fejlődése. Az ősi dráma a sors magával ragadó hatását hozta a színpadra. A sorshoz második elemként jön a karakter. A régi maszkok helyett új karakter-maszkok keletkeznek. Lassanként megszületik a tipikusból az individuális karakter-hordozó. Eltűnik az irányító sors, és a cselekmény a karakterből kiindulva kerül megjelenítésre a színpadon. Sors és karakter együtt adják azután a cselekményt. A színészképzésben bizonyos történeti utalásokat kell adni, amely arra az időre is utal, ahol a tudati lélek korszakának kezdetén a karakter-dráma belenőtt a történelmi drámába sokrétű, elementáris és népies humorral fűszerezve. A tulajdonképpeni vígjáték csak a karakterszerűből tudott megszületni; ennek az előkészülete a római korban történik. A görögöknél a szatírajáték volt a jellemző, nem az életfelszabadító humor. Ha ennek a tanulmányozását belülről megértjük, akkor az ember egy benső hangulatot és érzékelést kap ahhoz, hogy a rendezés szempontjából helyesen jusson el egyrészt a tragikushoz, másrészt a vígjátékhoz. Meditatív segítség két gyakorlat által.

10. ELŐADÁS, Dornach, 1924.szeptember 21.

Hogyan érezzük át a hangzókat. A beszédformálás reális belső folyamatát az iskolázás folyamán kell észlelni: hogyan ragadja meg az ember asztrálteste az éterit, és hogyan oldódik ki egyidejűleg az egész beszédtestben egy második ember, hogyan emelkedik ki, és hogyan él a beszédben. A hangzójelleg átérzésére szolgáló hangzó-érzékelés gyakorlatok bevezethetnek egészen a Szó (Ige) titkába. Ebben rejlik a beszédformálás különleges ezotériája. Spirituális érzületet kell kifejlesztenünk, hogy a művészet belemerülhessen az ő valódi elemébe.

11. ELŐADÁS, Dornach, 1924.szeptember 22.

A hangképzés mint az emberi alak megnyilvánulása. A légzés szabályozása. Két dolog szükséges: az akarat, hogy az ember elmélyedjen a valódi, a szellemi élet által hordozott első elemében a beszédformálásban és a mozdulatalakításban, és a színpadművészetnek az egész életbe való belehelyezésével egy olyan érzületet tudjon elültetni a szívünkbe, amely át van itatva spiritualitással. Legjelentősebben és a legintenzívebben az ember alakjában nyilvánul meg a világ. Az ember viszont a szó- és hangzóalakításban nyilvánul meg. A hangzók az istenek, akik a beszédformálásra tanítanak minket. Ez azonban a tüdőben lévő levegő felhasználásán nyugszik. A beszéd ideje alatt nem szabadna belélegezni, mielőtt az ember a tüdőben lévő levegőt fel nem használta. Gyógymód a dadogás ellen. Azok felé az istenszerű lények felé azonban, akik a mi tanítómestereink, azaz a hangzók felé egy vallásos tisztelettel, áhítattal kell fordulnunk, mert bennük alapvetően egy egész világ nyugszik Minden isteni lény a tanítómesterünk, és a hangok felé áhítattal, odaadással kell fordulnunk, mivel tőlük függ az egész világ. Ha áhítatot viszünk a színművészetbe, akkor elhárulnak azok a veszélyek, amelyek a művészi tevékenységben rejlenek, sőt, elkerülhetjük a morális megrontottságot, melyek ehhez a tevékenységhez fűződnek.

12. ELŐADÁS, Dornach, 1924.szeptember 23.

Az alkotó szó. A hangzórendszer átfogó köre megjeleníti mindazt, ami a beszédszervekből kiindulva az egész emberi szervezettel összefügg. A beszéd mint teljes organizmus egy mindent érzékelő ember. A beszéd mindig objektívabbá és tárgyszerűbbé fog válni. Ha a színész egészen átadja magát a hangzó megérzésének, ez szakadékként választja el őt a nézőktől, akik csak az érzékelés, és nem a hangzó jelentőségét ismerik. Így művészete áldozati szolgálattá fog válni számára, s ezáltal a szellemi lehozhatóvá lesz a fizikai világba.

A SZÍNMŰVÉSZETRŐL RÖVIDEN

Kérdések megválaszolása, Dornach, 1921.április 10.

Utószó (Mesterházy Mária)